

Project Inventeringsplan Noordelijke Heerderbeek

Betreft Investeringsplan in de landschappelijke kwaliteit van het Hoornerveen
Datum 08-december-2020
T.av. Cultuurland, H.P. de Vries

Opgesteld
R. Harleman, N&L-deskundige
Deventerstraat 179, Vaassen
Tel: 0578 560368/0651 613592

Omschrijving van de maatregelen

Uitgangssituatie

De Noordelijke Heerderbeek is onderdeel van het bekenlandschap van de Veluwe. Het heeft grote ecologische en cultuurhistorische waarde. Alle componenten van het bekenlandschap zijn aanwezig: sprengkoppen, sprenglopen, opgeleide delen en voormalige molenplaats (met Pelton waterrand). De kwaliteiten van de beek en het landschap zijn uitvoerig beschreven, o.a. in de Visie bekenlandschap Heerde van LOS- stadomland bv uit 2013. De schrijvers roemen de bijzondere kwaliteiten, zoals openheid en doorzichten, herkenbaarheid en beleving en de onveranderlijkheid van het landschap.

De gemeente wil de kwaliteit van het gebied behouden en zij doet dit door nieuwe bouwactiviteiten in het gebied toe te staan. Initiatiefnemers die willen bouwen, dienen daarvoor een investering te doen in het landschap. Deze uitwerking betreft de investering van een dergelijk initiatief. De initiatiefnemer doet een investering in het bekenlandschap van de Noordelijke Heerderbeek.

Doelstelling

Het investeringsplan stoelt op de Visie bekenlandschap Heerde, namelijk 'versterken van de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de beken' en 'verbetering van de recreatieve gebruikswaarde (uitloopgebied)'. Voor de eigenaar van de beek is behoud van het beekstelsel met de historische elementen en met ruim voldoende watertoevoer essentieel. Waterschap Vallei en Veluwe voert het beheer uit gericht op een goede waterhuishouding, onderhoudstoestand en waterkwaliteit met herstel en behoud van bijzondere natuur. De gemeente heeft als voorwaarde dat de bijdrage wordt ingezet in algemeen belang, met een voorkeur voor zichtbare verbeteringen voor buurtbewoners en bezoekers van het gebied.

Afstemming

Voor het opstellen van de visie is met dhr. Bosch, namens de eigenaar, een rondgang gemaakt langs de beek en evenals met de uitvoerder van het waterschap, dhr. Van de Bosch (2015, 2017). Hij is verantwoordelijk voor de dagelijkse praktijk van het beheer en onderhoud van de beekloop. Onlangs is afstemming gehouden met de dhr. Bosch over de actuele situatie van de beek.

Inrichtingsvoorstellen

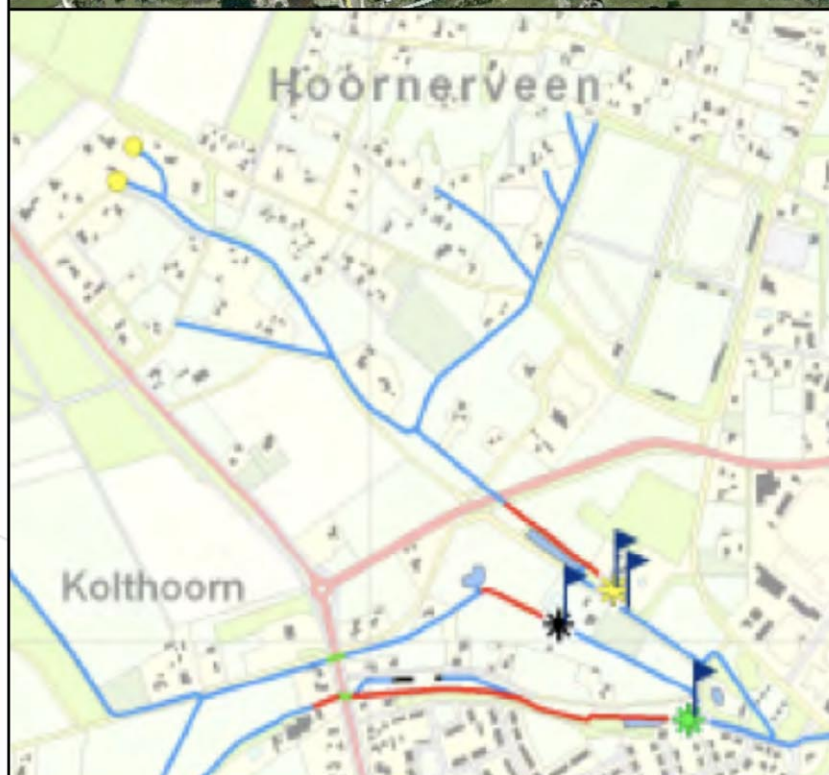
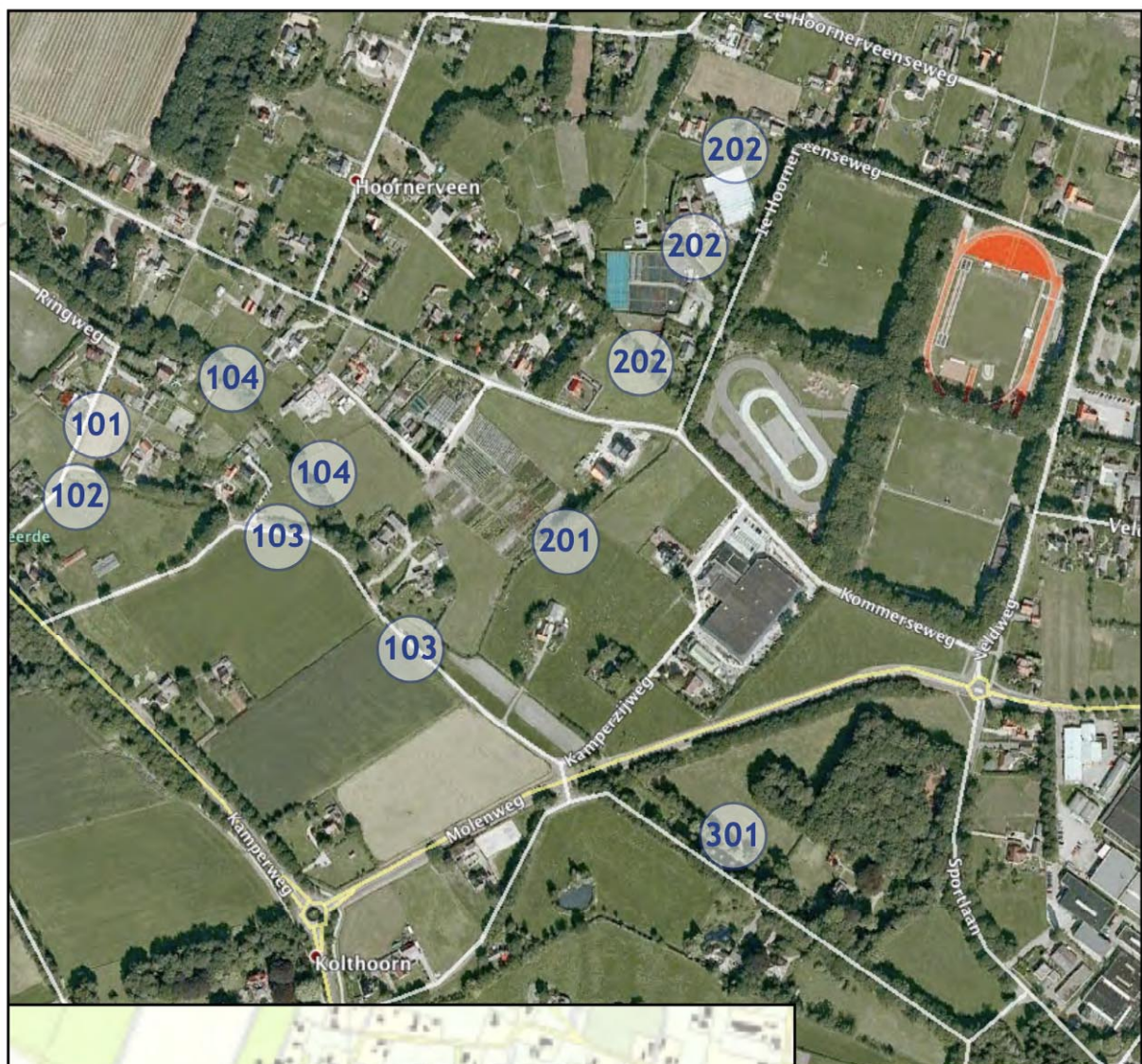
Uit de doelstellingen en afstemmingen zijn de volgende ingrepen geselecteerd:

- t.a.v. zichtbaarheid/herkenbaarheid: verwijderen houtige opslag, herstel 'vergraven' beektracé, snoeien dichtgegroeide delen;
- t.a.v. historische elementen: herstel historische beplanting, verwijderen exoten
- t.a.v. recreatieve gebruikswaarde: onderhoud wandelpad;
- t.a.v. watertoevoer: verwijderen slibophoppingen, openleggen sprengkop/sprengloop.
- t.a.v. onderhoudsituatie: wegwerken achterstallig onderhoud.

Overzicht van de maatregelen Noordelijke Heerderbeek

Nr.	Maatregelen beekloop Beeklandse weg - bovenloop	Prijsindicatie
101	sprengkop, bestrijding japanse duizendknoop • ontgraven groeiplaats, weggraven wortelpakket • vrijkomend materiaal afvoeren (storten) • aanvullen tot maaiveld met gebiedseigen, schrale en schone grond • inzaaien met schraal graslandmengsel	€ 7.500,--
102	sprengkop, openleggen dichtgegroeide delen • handmatig uitgraven sprengkop, machinaal werken niet toegestaan • vrijkomend materiaal ter plekke verwerken	€ 5.000,--
103	beekloop, machinaal verwijderen opgaande hout • verwijderen halfwas bomen en hakhout, ongewenst opslag, incl wortel • vrijkomend materiaal afvoeren (storten) • aanvullen tot maaiveld met gebiedseigen, schrale en schone grond • inzaaien met schraal graslandmengsel	€ 7.500,--
104	zijbeek, handmatig verwijderen opgaand hout, niet inheems • verwijderen am. vogelkers en andere exoten • vrijkomend materiaal afvoeren (storten) • eventuele herstelmaatregelen (rasters, e.d.)	€ 5.000,--
Nr.	Maatregelen beekloop 1e Hoornerveenseweg	Prijsindicatie
201	beekloop, herstel beekprofiel • inmeten beektracé, bepalen hoogteligging, sliblaag, doorstroomprofiel • aangeven gewenste beekprofiel • machinaal opschonen beekloop, herprofilering beekprofiel (hoogteligging) • herstel weiland, herstel rasters/inzaai	€ 7.500,--
202	sprenglopen, achterstallig onderhoud • opschonen/herstellen beekoevers • grootschalig schoning beekprofiel • verwijderen ongewenste onderdelen,	€ 7.500,--
Nr.	Maatregelen beekloop Beeklandseweg - opgeleide loop	Prijsindicatie
301	beekloop, achterstallig onderhoud beekprofiel Molenbeek • herstel beschoeiing beekloop en wijerd	€ 8.000,--
Nr.	Maatregelen algemeen	Prijsindicatie
401	Plankosten - vergunning/afstemming waterschap/gemeente - afstemming omwonenden - voorbereiding uitvoer en toezicht	€ 2.500,--

De nummers zijn op kaart aangegeven. Zie hiervoor afbeelding 1 op de volgende pagina. De beeklopen zijn aangegeven op een kaart van de Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken. Zie hiervoor afbeelding 2.

Afb. 1 (boven): Satelliet-opname van het gebied met de nummers van de voorgestelde maatregelen. Bron ondergrond: Aerodate International Surveys 2015

Afb 2 (linksgs): Noordelijke heerderbeek. Legenda: beekloop = blauwe lijn sprengkop = gele punt opgeleid = rode lijn molenplaats = vlag
Bron: www.sprengenkopen.nl

Toelichting maatregelen 100-serie

- 101 De sprengkop ligt open in het landschap en de japanse duizendknoop is een storend element daarin. Het is een invasieve soort. Het zal jaar na jaar uitbreiden, tot het de gehele vegetatie overheerst. Frequent maaien en afvoeren is onvoldoende om deze soort te bestrijden. Er dient fors ingegrepen te worden en dat betekent 'met wortel en al' verwijderen. Een alternatief is chemisch bestrijden, maar omdat de plek van de sprengkop goed te bereiken is voor zwaardere machines, heeft afgraven de voorkeur. Overigens kan het nodig zijn om uitlopende wortelrestanten later alsnog chemisch te bestrijding. De vrijkomende grond is ongeschikt voor hergebruik en wordt afgevoerd naar een erkende verwerker.
- 102 Het bovenste deel van de sprengkop is lang niet meer zo ver opengegraven al vroeger. Het beeld van de karakteristieke kop verdwijnt daardoor. De sprengkop groeit dicht en de insnijding in de ondergrond vermindert, met als gevolg minder uitvloeiend water. Door de sprengkop uit te graven in z'n vroegere proporties wordt het beeld en de waterleverantie hersteld. Handmatig uitgraven heeft de voorkeur. Men ontgraft dan minder én voorzichter in vergelijking met een graafmachine.
- De uitvoerder van het waterschap raadt het plaatsen van beschoeiing af gezien het geringe effect. Het is belangrijk het waterschap en de eigenaar intensief te betrekken met deze kwetsbare sprengkop. Daarom wordt vooraf aan het werk gezamenlijk de vergraving bepaald en met jalons uitgezet.
- 103 In de jaren 90 is beplanting aangeplant om de beek meer beschutting te geven. De open beekloop is beschaduwd en qua beeld en vegetatie minder fraai dan in het verleden. Groeiplekken voor groot bronkruid of drijvend fonteinkruid ontbreken daardoor en de sliblaag en bladophopingen nemen toe. Daarnaast bemoeilijkt de beplanting het onderhoud. Niet alle beplanting wordt verwijderd: alleen de toegevoegde aanplant. De overige beplanting, als wilgenknoten, elzenbomen en andere karakteristieke elementen blijven behouden.
- 104 De zijarm in noordwestelijke richting is sterk begroeid met houtopslag. De doorgang is beperkt. Dit bemoeilijkt het onderhoud en vraagt om een forse ingreep. Daarbij ontstaat overlast voor aangrenzende bewoners. De werkzaamheden zijn als volgt: dertig procent dunning, boomvormers terugzetten, exoten verwijderen, zware struiken terugzetten. Moeilijkheid is de toegankelijkheid. Er dient gewerkt te worden vanuit de beek en vanaf aangrenzende percelen en dat maakt de ingreep arbeidsintensief. Nietsdoen is geen optie, omdat de houtopstanden in de loop der tijd zwaarder worden en de problemen navenant groter. Afstemming met aanliggende grondeigenaren is een belangrijk onderdeel bij de uitvoering van deze maatregel.

Toelichting maatregelen 200 en 300-serie

- 201 De beekloop naar de 1e Hoornerveenseweg heeft een ongewoon breed profiel en geringe doorstroming. Het kenmerkende beeld van een sprengbeek ontbreekt. Het gaat hier echter om een kwelbeek. In de ijstijd is hier een panvormige laagte ontstaan, die tot afvoer kwam zodra het water een bepaald niveau bereikte. Er hoopt zich nu slib op. Er groeien kroossoorten en dat wijst op een ongunstige situatie. Het is gewenst om het beeksysteem in groter verband te bekijken (zoals de sprengkop op de sportvelden) en de beekloop in te meten om het verhang in beeld te krijgen. Daarna zal de beekloop hersteld worden en dit betekent: slib verwijderen, uitgraven of verondiepen beekloop. Uitvoer vindt plaats vanaf het aangrenzende weiland, maar een en ander hangt samen met de bereidwilligheid van de eigenaar. Voor deze maatregel is tevens veel afstemming nodig met waterschap en beeeigenaar. Uiteraard hangt de uitvoer af van de medewerking van de grondeigenaar.

- 202 De beek naar de 1e en 2e Hoornerveenseweg heeft een aantal spreng/beeklopen, van aanzienlijke lengte maar met een gering debiet. De eigenaar van de beek en het waterschap ziet de spreng/beeklopen graag hersteld, dat wil zeggen opgeschoond en van beschoeiing voorzien. De lopen liggen echter sterk ingeklemd in particuliere tuinen en een camping, waardoor de 'cultuurdruk' erg hoog is. Daarbij is de toegankelijkheid moeilijk tot zeer moeilijk. Het waterschap ziet vanuit waterschapsbelang geringe waarde in het herstel zolang de afvoer gegarandeerd is. Nagegaan moet worden in hoeverre de aangrenzende eigenaren bereid zijn om mee te werken. Vanuit beekbehoud is herstel echter wenselijk.
- 301 De beschoeiing van het opgeleide beektracé, inclusief de wijerd, langs de Beeklandseweg op het terrein van Molenbeek, is in slechte staat en weinig functioneel meer. Herstel is -in ieder geval vanuit cultuurhistorisch oogpunt- wenselijk. De beekoever kalft steeds verder af waardoor de opgeleide beekwallen instabieler worden. Belemen is niet nodig; de huidige beekbodem kent weinig lekkages. Dat de beschoeiing tot nu toe niet hersteld is heeft wellicht te maken met de geringe zichtbaarheid van het tracé en de ligging op privé-terrein. Echter, herstel is nodig omdat het opgeleide deel onderdeel is van de beekloop. Verval heeft gevolgen voor de beek als geheel.

De volgende vergunningen zijn nodig om tot uitvoer over te gaan:

- aanvragen watervergunning bij Waterschap Vallei en Veluwe. Dit is nodig voor alle genoemde werkzaamheden;
- aanvragen omgevingsvergunning bij Gemeente Heerde. Dit kan nodig zijn voor het vellen van de houtopstanden en uitvoeren van de vergravingen.

De volgende voorbereidende werkzaamheden zijn nodig:

- slib-analyse om de milieukwaliteit vast te stellen van het te baggeren slib; - flora- en faunatoets t.b.v. beschermde en bedreigde planten en dieren;
- opstellen werkomschrijving van de uit te voeren werkzaamheden;
- toezicht op de uitvoer.

De volgende afstemmingen zijn nodig:

- met de aanwonenden/aangrenzende eigenaren (informereren en eventuele werkafspraken);
- met vertegenwoordiger van de gemeente t.b.v. omgevingsvergunning;
- met de beeeigenaar t.b.v. wenselijkheid van de maatregelen, kansen en beperkingen en details van de uitvoer;
- met het waterschap t.b.v. wenselijkheid van de maatregelen en met de uitvoerder over de details van de uitvoer.